

interview

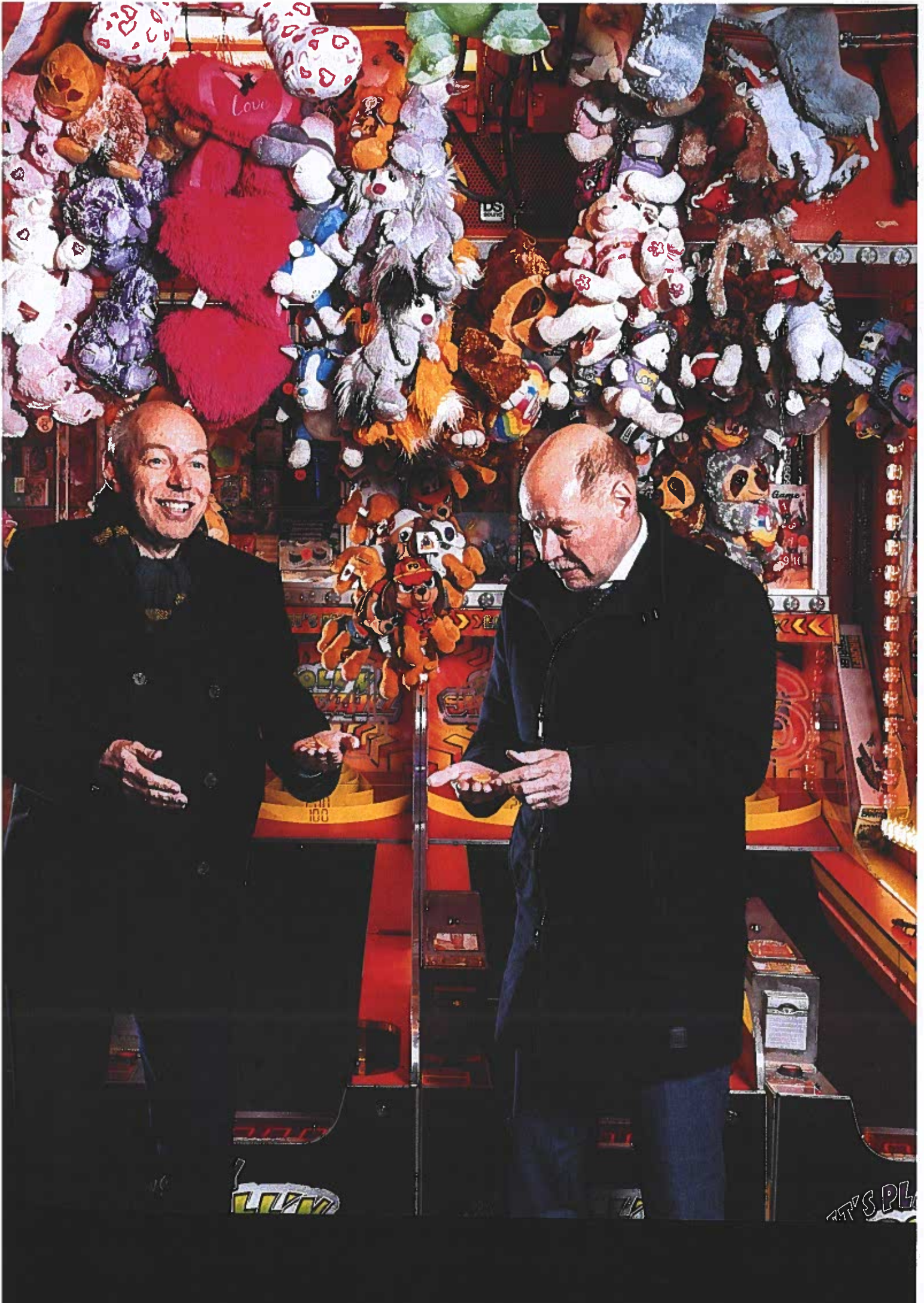
De kermiswagens komen...

Marita de Jong

De gebroeders Anker op de bres
voor immaterieel cultureel erfgoed

De strafadvocaten Hans en Wim Anker (1953) zijn fervente kermisgangers. Al van jongs af aan zijn ze er 'kind aan huis'. Eerst met hun ouders, later met partners en kinderen. Ze maken zich zorgen over het voortbestaan van dit stukje immateriële erfgoed. Daarom sponsoren ze al twintig jaar lang de kermis in het Zuidlimburgse dorp Slenaken om zo ook zelf hun steentje bij te dragen. De Ankers roepen de gemeenten op om de pachtprizen te verlagen en de kermismensen in te halen als Sinterklaas. Zo moet een eeuwenoude traditie behouden blijven.

Foto's: Reyer Boxem

Een item in het actualiteitenprogramma EenVandaag van 2 juli 2019 over dit onderwerp met de broers in een glansrol, heeft heel veel positieve reacties opgeleverd. Ze braken daarin een lans voor de kermis en deden een oproep aan gemeenten om de pachten naar beneden bij te stellen. Wim laat het boek *Alles draait ... Ik zie sterretjes* van Dimp Nelemans zien. De broers kregen het na de uitzending toegestuurd door de familie Janvier. Het vertelt de geschiedenis van de kermis in Nederland en in het bijzonder van de Janvier-familie. *Kermisbaron Jan Willem Janvier* (1888-1943), bekend als JeéWeé, leidde een onderneming die nu meer dan 15 amusementsbedrijven en meer dan 150 medewerkers telt. Hans: 'Met een heel warme brief er bij. Ze waren blij met de steun. De kermis verkeert al enige tijd in zwaar weer.'

In het boek dat in 1996 verscheen, wordt daar ook al over gerept. 'Pachtprijzen maken ongeveer de helft van de onkosten per kermis uit en dienen vooruit te zijn voldaan. Wie als pacht voor één kermisweek dan ook f50.000 betaalt, moet bijna twee keer zoveel omzetten wil hij uit de kosten komen en nog iets verdienen ook. De kosten van levensonderhoud voor de overwintering zijn er dan ook niet uit en ze mogen hopen dat er niks mis gaat. Om nog maar niet te spreken van het spaarcentje voor de oude dag. Het kermisvak levert geen vette soep.'

De soep is in de loop van de tijd steeds verder verdund. Ook in Slenaken, een dorp van zo'n 400 inwoners, zagen de kermisexploitanten er geen brood meer in. En laat dat nou net de plek zijn waar de broers al 62 jaar lang hun zomervakantie doorbrengen. Eerst met hun ouders, daarna met partners en kinderen. De kermis vond in die vakantieweek altijd plaats op het plein voor het hotel Berg en Dal, waar ze logeerden. Toen het onheilsbericht de broers ter ore kwam, zijn ze meteen op de trein gestapt en beleefden ze in Slenaken een onvergetelijk weekend.

Hans: 'We zijn met Jos de kastelein om de tafel gaan zitten en hebben op de ouderwetse manier alle telefoonboeken doorgeploegd op zoek naar kermisexploitanten in de buurt, om zo de transportkosten laag te houden. Daar zijn we de hele middag mee bezig geweest.'

Autoscooter onmisbaar

Uiteindelijk kwamen ze terecht in Groesbeek. 'We kregen contact met Henk en Marijke Saedt en dat klikte meteen, hele lieve mensen. Ons voorstel was: jullie hoeven alleen maar te komen en drie dagen te draaien. Wij betalen. Het is geen vetpot maar jullie hebben ook geen lasten.' Het echtpaar Saedt exploiteerde de autoscooter, door de Ankers consequent botsauto's genoemd. De duurste attractie van de kermis, maar onmisbaar. 'Als je de autoscooter hebt, dan komt de rest vanzelf wel.'

Het idee werkte. Ook het overleg met de gemeente Gulpen Wittem verliep voorspoedig. Hans herinnert zich nog dat hij voor het eerst met de gemeente-ambtenaar belde. 'Die was stomverbaasd. Hij had voor het eerst van zijn leven een toerist aan de lijn, die niet klaagde over de kermis, maar die er een wilde organiseren.'

Hans: 'We hebben 10 jaar met de familie Saedt samengewerkt. Toen is Henk overleden. We zijn nog naar de plechtigheid in Groesbeek geweest, die erg druk bezocht werd. Nu werken we alweer een jaar of acht met de familie Regter.'

Wim: 'Ons credo is: geen pachtsommen. Een eenvoudige draaimolen betaalt in Tilburg al 6000-7000 euro aan pacht. Als je als gemeente met die opbrengsten de gaten in de begroting moet dichten, dan is dat diep treurig. Een rechtstreeks gevolg is dat de ritprijzen omhoog gaan. Wij zijn daar geen voorstanders van, omdat ook mensen met een smalle beurs naar de kermis moeten kunnen gaan.'

Eerste contacten op liefdesgebied

De kermis is van oudsher een ontmoetingsplaats. Dat sociale aspect kan, zo vinden de broers, in de huidige

'Meestal komt Wim wel met een stuk of acht knuffels thuis.'

tijd van individualisering niet genoeg worden benadrukt. Hans: 'De sfeer is feestelijk, het is heerlijk om met de kinderen naar toe te gaan. En je treft er een doorsnee van de samenleving aan. Iedereen komt elkaar daar tegen.' Wim onderstreept nog eens het belang van de kermis, inzake de eerste contacten op liefdesgebied. Hans voegt daar even fijntjes aan toe dat zijn broer ervaringsdeskundige is. Wim: 'Voor jeugd in de puberleeftijd is het toch geweldig dat je er leeftijdgenoten tegenkomt in plaats van op het internet. Ter ondersteuning van zijn betoog, zingt Wim enkele regels van het refrein van een hitje van Ronnie Tober en Ciska Peters uit vervlogen tijden: 'En boven in dat reuzenrad krijg jij een zoen'.

De Ankers zijn met de kermis opgegroeid. Vader Anker was burgemeester van Utingeradeel en nam de jongens overal mee naar toe. Daar hoorde ook de kermis bij. Niet alleen in Akkrum, maar ook in Slenaken. Wim: 'Bal gooien, eendjes hengelen en natuurlijk in de draaimolen. Als de kermis weer werd afgebroken, gingen we onder de vloer van de botsauto's muntjes zoeken.'

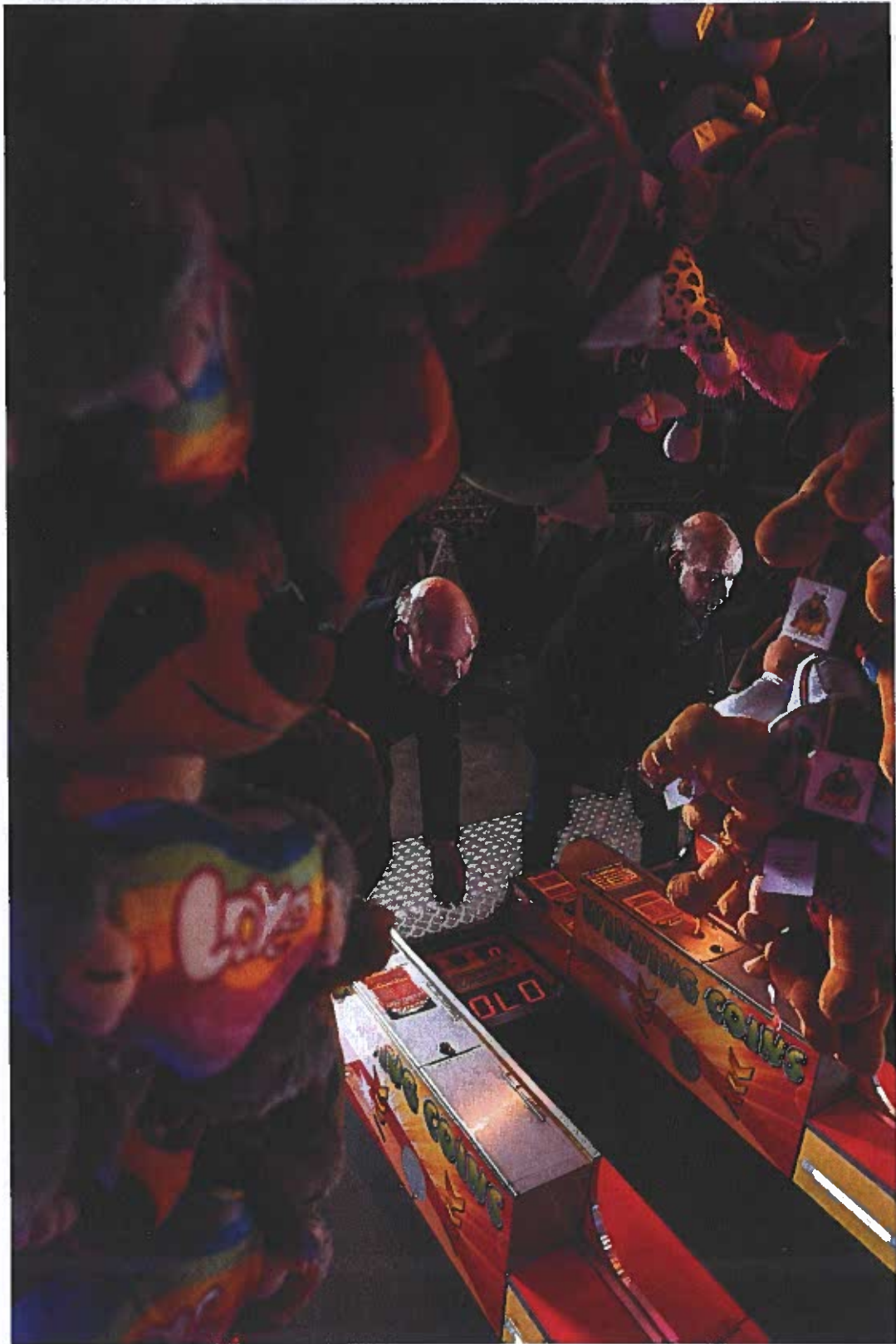
Foto-SchietSalon
 H. Peters
 Hoermond
 Tel. 04760-88602

Het is een diepe liefde, die bleef. Wim vertelt dat zijn ex-partner en dochter al wisten hoe laat het was, als er tijdens een fietstochtje kermisgeluiden te horen waren. 'Dan waren ze pa minstens drie kwartier kwijt. Ik was niet te houden. Er maakt zich dan een bepaalde opwindning van me meester, die ik als kind ook had. Dat is nooit overgegaan.'
 De botsauto's blijft een van de favoriete attracties. Wim: 'We zijn meesters in het ontwijken. Dat is voor ons de sport. Botsen

daar houden we niet van. In volle gang op de rand af, en dan als een razende aan het stuur draaien. Heerlijk is dat. Wij zijn allebei in het normale leven slechte en bange chauffeurs, maar in de botsauto's zijn we in ons element.' Hans rijdt jaarlijks zo'n 50.000 kilometer, in een automaat. In de botsauto's waagt hij zich niet meer omdat zijn been, na een ernstig ongeluk, nooit volledig hersteld is. Hans: 'Mijn vrouw heeft wel eens gezegd: je rijdt beter in een botsauto dan op de weg.'

Kerk, kroeg en kermis

Hans is al 44 jaar voorzitter van de Stichting Akkrum Nes Centraal. Hans: 'Het heeft me al verschillende bijnamen opgeleverd, variërend van Loekasjenko tot Sepp Blatter en koning Bhumibol. Niet bepaald een gezelschap met een hoog democratisch gehalte.' De stichting organiseert 15-20 activiteiten per jaar, zoals een kindercircus, Palm-zondag en concerten. De kermis is erbij gekomen, nadat de Vereniging van Volksvermaken

de madame

'De gemeenten zouden kermisexploitanten met vliegend vaandel en slaande trom moeten binnenhalen. Het roer moet om en wel nu!'

er 20 jaar geleden mee ophield. De stichting heeft twee voorwaarden gesteld: de kermis hoort in het centrum en er worden geen pachtsommen geheven.'

Dat de kermis in een centrum thuishoort is wel gebleken na experimenten in Leeuwarden en Gorredijk. In stad en dorp is de kermis, na diverse omzwervingen, weer terug waar ie hoort, in het centrum op het plein. Hans: 'De jongelui vragen me wel eens om hogere attracties, zoals op de Pinksterkermis in Heerenveen. Dan leg ik uit dat dat hier niet kan, omdat de kermis dan weg moet uit het centrum. Kerk, kroeg en kermis horen volgens ons bij elkaar. Dat is een soort drie-eenheid.'

Wim: 'Het contract maken we op in het café. Op een bierviltje. Contactpersoon Leusink regelt het verder met de exploitanten. Die betalen alleen de onkosten die wij maken in verband met het mogen gebruiken van de grond van de gemeente en de kerk. Maar het blijft een laag bedrag. Verder moeten de standplaatsen voor de wagens en nutsvoorzieningen worden geregeld. Het contract is net weer met tien jaar verlengd. Daarnaast zijn er goede afspraken om op zondag niet voor 12 uur te draaien en ook als een begrafenis is, wordt alles stilgelegd. Het zou ook in andere dorpen zo geregeld kunnen worden. Dat particulieren de organisatie, zonder winst oogmerk, overnemen van de overheid.'

In Slenaken is inmiddels ook een stichting in het leven geroepen, omdat de Ankers op termijn willen afbouwen. Hans: 'We realiseren ons dat we niet het eeuwige leven hebben en willen graag dat die kermis blijft bestaan. Het ziet er qua organisatie goed uit ook omdat de jongerenvereniging *Jonkheid Schlennich '92* er nu bij betrokken is. Het is belangrijk dat de continuïteit gewaarborgd blijft en daar hoort verjonging bij.' De Ankers noemen het opmerkelijk dat het in het uiterste zuiden en het noorden van ons land zo goed gelukt is om de kermis te redden.

Immaterieel cultureel erfgoed

Het hoeft niet altijd groot en spectaculair. De eenvoud van de kermis blijft, zo stellen de broers, net zo spannend. Zodra de wagens het dorp binnen rollen, ontstaat er een gevoel van opwinding, zindert er iets. Datzelfde zien de broers gebeuren als het kindercircus in Akkrum arriveert. Wim: 'Het is niet een groot circus. Er zijn optredens van een clown, acrobaten, een act met een hond, loopeenden etc. En toch zitten de kinderen steeds weer gebiologeerd te kijken. Daar verbaas ik mij iedere keer weer over'.

Als de Ankers op de Akkrumer kermis bij de *Holly Crane* staan, ook een kermis-favoriet, komen er geregeld moeders, die vragen of ze een bepaalde knuffel voor hun kroost kunnen grijpen. Daar zijn de

broers meesters in, ze hebben inmiddels veel expertise opgedaan. Wim: 'Het is gewoon een kwestie van goed nadenken. De eerste twee euro ben ik meestal al kwijt, om het voorwerp in de juiste positie te manoeuvreren. Dat zie ik als een investering. Daarna moet je zien, dat je met de grijper ergens houvast krijgt in de kleding van de knuffel.' Meestal komt Wim wel met een stuk of acht knuffels thuis, die dan later weer worden weggegeven.

Wim: 'De samenleving individualiseert steeds meer. Dat is gewoon een gegeven. Wat is er nou mooier dan een traditie, die mensen met elkaar verbindt, in stand te houden. Dat ziet ook de Stichting Akkrum Nes Centraal als haar taak. Je ziet dat de kermis het moeilijk heeft en wellicht op termijn uit de dorpen verdwijnt. En dat terwijl het volksvermaak op de lijst van immaterieel erfgoed staat. Straks bestaat de kermis alleen nog maar op papier. Dat zou toch een schrikbeeld zijn? Bekijk het nu eens anders. De gemeenten zouden zuinig moeten zijn op hun dorpskermis, de kermisexploitanten met vliegend vaandel en slaande trom moeten binnenhalen. Het is één van onze oudste tradities. Het roer moet om en wel nu! ■

Marita de Jong is sjoernalist, skriuwt foar Fryslân1 en 'de Moanne' en is bestjoerslid fan stichting Sjoerd de Vries.